

Nationaal
Psychotrauma
Centrum

Themadossier Ouder worden met de oorlog

Literatuurlijst voor zorgprofessionals

Websites

[Indozorg: cultuurspecifieke ouderenzorg.](#) INDOZORG.

Hoe is het om te werken in de cultuurspecifieke zorg? Op deze website vertellen zorgmedewerkers in vlogs hoe het is om in een verpleeghuis voor Indische en Molukse ouderen te werken.

[Verhalen 100 malen. Omgaan met oorlogstrauma's van anderen.](#)

Hoe ga je om met uitingen van trauma zoals angst, verdriet, woede of weerstand? Tools & Tips voor hulpverleners, verplegenden, verzorgenden (in opleiding), die werken met mensen die de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt, bij veteranen die waar dan ook met oorlogsgeweld in aanraking kwamen of bij mensen die moesten vluchten om te overleven.

[Waarom cultuurspecifieke zorg?](#) DjalanPienter.

De eerste generatie Indische en Molukse ouderen is nu ouder dan 70 jaar. Wanneer zij zorg nodig hebben kunnen oorlogservaringen uit het verleden en cultuurspecifieke kenmerken als schaamte, wantrouwen en niet om hulp willen vragen, het lastig maken om passende zorg te bieden.

[Cultuurspecifieke zorg voor Indische en Molukse ouderen.](#) Djalan Pienter

Djalan Pienter heeft naar aanleiding van de vraag uit het werkveld verschillende scholingen en modules ontwikkeld. De basisscholing cultuurspecifieke zorg is hiervan de eerste stap. Naast deze scholing is er aanbod op gebied van cliëntondersteuning, trauma en dementie en de laatste levensfase.

Literatuur

Vakgroep psychologen van SVRZ, (2022) [Psychosociale zorg voor cliënten in tijden van oorlog. Adviezen voor zorgmedewerkers.](#)

In de zorg voor de ouderen is het goed erbij stil te staan dat de impact van de huidige oorlog in Oekraïne voor hen extra groot kan zijn. Mensen die zelf een oorlog hebben meegemaakt zijn hierin kwetsbaarder dan anderen. Dit advies is een leidraad voor zorgteams, zodat ze weten wat ze kunnen doen om mensen hierin te begeleiden.

[Vierluik: de oorlog in Oekraïne brengt de Tweede Wereldoorlog terug](#), in *NRC*, maart 2022 (€)

Verwoeste huizen, doden in de straten, doodsbanne mensen op de vlucht. Oude Nederlanders kenden de ellendige beelden van de oorlog in Oekraïne al – ze maakten de Tweede Wereldoorlog mee. Door die oorlog komen herinneringen verhevigd terug, vertellen vier oorlogskinderen van toen.

Met adviezen over hoe daarmee om te gaan van Patricia Dashorst, psychiater bij ARQ Centrum'45.

Mitima-Verloop, B., Nauta, B., Netten, J., & Sinke, O. (2019). *Ouder worden met de Oorlog. Verzorging van ouderen met oorlogservaringen*. Handreiking en brochure.

Handreiking voor beroepskrachten, vrijwilligers en mantelzorgers die zorgen voor ouderen die de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt.

Samengesteld op basis van ervaring en onderzoek van ARQ Kenniscentrum Oorlog, vervolging en geweld.

Sterenborg, Marieke (2020), [Kleurrijke zorgverleners](#). Vilans - Handreiking

Onze samenleving vergrijsst en wordt tegelijkertijd steeds kleurrijker. De zorg laten aansluiten bij de behoeften van al deze mensen vraagt extra aandacht. Deze handreiking gaat over hoe zorgverleners, managers en organisaties samenwerken aan cultuursensitieve ouderenzorg door het benutten van ieders kennis en ervaring.

Ingen, L. v. (2019) [NOOM: Cultuurspecifieke zorg vraagt meer dan persoonsgerichte zorg alleen](#).

'Hoe meer achtergrondkennis je hebt over je bewoner, hoe meer "haakjes" waaraan je het contact kunt vastmaken. Als iemand uit een andere cultuur komt, zul je daarover iets moeten weten', aldus Jeanny Vreeswijk-Manusiwa, kwaliteitsmedewerker cultuurspecifieke zorg.

Mariettenieuws (22 februari 2020) [Ouderenpsychiater Manon Kleijweg: "Voor de mensen die ik spreek, voelt de oorlog als gisteren"](#). nieuws.nl

Manon Kleijweg werkt als ouderenpsychiater en heeft in haar praktijk met mensen te maken die nog elke dag met een trauma van de oorlog leven. Dit heeft een impact op hun persoonlijkheid, hun dierbaren en hun leven. Dat vergt specifieke kennis en ervaring, zegt ze in dit interview.

Wesel, D. (2019). [Aandacht voor vrijwilligers in een hospice](#). *Tijdschrift voor Ontwikkeling in Organisaties (TvOO)*, nr.4, december, 36-44.

Wat is de essentie van hospicezorg en waarom werken vrijwilligers hier zo graag? Over de balans tussen motivatie en organisatie binnen een hospice.

Butler, L. D., Critelli, F. M., & Rinfrette, E. S. (2011). [Trauma-informed care and mental health](#). *Directions in Psychiatry*, 31(3), 197-212.

Door dit artikel leren behandelaars over de invloed van geweld en slachtofferschap op het leven van veel van hun cliënten, en over hoe ze het aanbod van diensten en behandeling kunnen aanpassen aan de kwetsbaarheden van trauma-overlevenden.

National Center for PTSD. (2019). [Understanding PTSD and Aging](#).

Posttraumatische Stresstoornis (PTSS) kan een probleem zijn voor iedereen die een traumatische gebeurtenis heeft meegemaakt, zij het lang of kort geleden. Dit boekje is voor ouderen die PTSS

(denken te) hebben. En voor mensen bij wie in het verleden de diagnose PTSS is gesteld, maar die merken dat hun symptomen terugkeren naarmate ze ouder worden.

Coronavirus

KIS (2020) [Coronavirus en eenzaamheid bij migrantenouderen: tips.](#)

Tips van het Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS), voor goede zorg en ondersteuning aan ouderen met een migratieachtergrond, die zich onder normale omstandigheden al meer eenzaam voelen dan ouderen zonder migratieachtergrond.

Trimbos instituut (2020) [Hulpbronnen tijdens de coronacrisis voor zorgverleners en mantelzorgers van ouderen.](#)

Dossier van het Trimbos instituut met informatie voor zorgprofessionals en mantelzorgers om de zorg voor kwetsbare ouderen door cognitieve en psychiatrische problemen zo goed mogelijk te kunnen bieden.

ARQ Kenniscentrum Oorlog, vervolging en geweld. (2020). Ouder worden met de oorlog. Adviezen voor communicatie met ouderen in coronacrisis (pp. 1-4). Diemen: ARQ Kenniscentrum Oorlog, vervolging en geweld.

De coronacrisis doet sommigen denken aan de Tweede Wereldoorlog. Een vergelijking is echter niet één op één te trekken. Wel zijn er adviezen te geven voor communicatie met ouderen in coronacrisis. Bedoeld voor iedereen (beroepskrachten, vrijwilligers en mantelzorgers) die zorgt voor ouderen die de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt.

Pharos (2020). [Begrijpelijke communicatie in de palliatieve coronazorg.](#)

Over hoe te communiceren met mensen die moeite hebben met het vinden, begrijpen en toepassen van informatie over gezondheid en zorg, zoals bij laagopgeleiden, ouderen en mensen met een migratieachtergrond.